

תוכן העניינים:

3.....	תקציר
4.....	סקירת ספרות
4.....	תחושת מסוגלות הורית
6.....	בעיות התנהגות בקרב ילדים בשלב ההתפתחות המוקדמת (0-5)
8.....	לקות שפתית (SLI)
9.....	מאפייני ילדים עם לקות שפתית כולל מאפיינים התנהגותיים
11.....	תחושת מסוגלות הורית והורות לילדים בעלי צרכים מיוחדים, ובפרט לבעלי SLI
14.....	סיכום ודיון
17.....	ביבליוגרפיה

תקציר

ילדים בעלי ליקויי שפה עלולים לפתח לרוב בעיות התנהגותיות שונות בשלב מוקדם יחסית של הילדות, באחוז גבוה יותר מאשר ילדים בעלי התפתחות שפתית תקינה. יחד עם זאת, כלל הילדים, גם אלו בעלי ההתפתחות התקינה, וגם הילדים בעלי הצרכים המיוחדים ובפרט בעיות שפתיות שונות, הם בעלי סיכון מסוים להתפתחות של הפרעות התנהגות כגון: ODD, ADHD, חרדות שונות, דיכאון, אגרסיה, רכושנות, פוסט-טראומה ואף התנהגות על הרצף האוטיסטי.

בעבודה זו אעסוק בשאלת המחקר: האם קיים קשר בין תחושת מסוגלות הורית לבין בעיות התנהגות בקרב ילדים לקויי שפה לעומת ילדים עם התפתחות תקינה?

אבחן את הקשר בקשר שבין תחושת מסוגלות הורית בקרב הורים לילדים בעלי התפתחות תקינה, ואף בתחושה זו בקרב הורים לילדים בעלי לקות שפתית, ואנסה לברר האם יש קשר בינה לבין התפתחות של הפרעות התנהגותיות שונות בקרב ילדים בשלבי התפתחות מוקדמים (בעיקר בגיל הרך ובגילאי הגן השונים), לבין תחושת המסוגלות של הורים לילדים בעלי לקות שפתית העלולים לפתח הפרעות שכאלה, לבין תחושה זו בקרב הורים לילדים בעלי התפתחות תקינה (שכאמור עלולים לפתח גם הם בעיות התנהגותיות שונות).

בפרק סקירת הספרות, אעסוק ב-5 סוגיות עיקריות: תחושת המסוגלות ההורית, בעיות התנהגות שונות בקרב ילדים, ילדים המאובחנים כבעלי לקות שפתית על כל השלכותיה, הקשר שבין מסוגלות הורית לבין בעיות התנהגות, והקשר בין מסוגלות הורית לילדים בעלי צרכים מיוחדים ובפרט לילדים בעלי SLI.

בפרק הסיכום והדיון, אסכם את הממצאים מן המחקרים השונים אותם תיארתי בפרק סקירת הספרות, ואנסה לענות על שאלת המחקר ולבדוק האם יש קשר בין מסוגלות הורית, לקות שפתית ובעיות התנהגותיות בקרב ילדים בגילאים מוקדמים, ומה השפעתה של מסוגלות הורית על יחס וטיפול בילד שסובל מלקוי התפתחותי במיוחד SLI.

מילות מפתח: ליקויי שפה, SLI, ילדים בגיל הרך, בעיות התנהגותיות אצל ילדים, תחושת מסוגלות הורית, מסוגלות הורית, ליקויי שפה ובעיות התנהגות, התפתחות תקינה ובעיות התנהגות.

סקירת ספרות

תחושת מסוגלות הורית

המושג "מסוגלות הורית" מתייחס ליכולת של הורים לילדים מתחת לגיל 18 לדאוג ולספק את צרכיהם של ילדיהם ברמה הפיזית, הנפשית והחומרית. למסוגלות זו יש כמה פרמטרים, הקובעים האם ההורים כשירים לטפל בילדיהם (אביב, 2016).

ההיסטוריה של ה"התערבות בחיי המשפחה" מתחילה אי-שם בספרטה שביוון, בה המדינה התערבה בחייהן של המשפחות באופן טוטאלי, כשילדים בין הגילאים 0-7 היו נלקחים אז לרוב מאימותיהן ומטופלים על-ידי עבדים מטעם המדינה (Katzman, 2014).

על-פי סעיף 15 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות שנקבע בישראל ב-1962, להורים ניתנת החובה והזכות לדאוג לצרכי הילד, ועליהם לקבל את ההחלטות לפי טובתו של הילד. בנוסף, בסעיף 17 של אותו חוק כתוב: "באפוטרופסותיהם לקטין חייבים ההורים לנהוג לטובת הקטין בדרך שהורים מסורים היו נוהגים בנסיבות העניין." (חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, 1962).

מעבר להגדרה המשפטית ולחוק הכתוב, מסוגלות הורית היא גם רגש, המתייחס להורים עצמם, ולתחושותיהם השונות מול נושא גידול הילדים, שפעמים רבות, למרות שלא נעברה עבירה של אחד מ-4 המקרים עליהם דובר קודם, מרגישים הורים לילדים מסוימים תחושות של חוסר כוחות מול הילדים, וחוסר משאבים כדי לטפל בהם, במיוחד כאשר מדובר בילדים בעלי צרכים-מיוחדים.

מסוגלות הורית הינה אתגר כאשר מדובר בהורים לילדים או למתבגרים בעלי לקות התפתחותית. בקרב הורים כאלה קיימת תחושה שיכולתם לסייע לילדיהם פוחתת עם השנים, והם חוששים שבדידותם תזיק להם. העדר עצמאות של ילדיהם הוא חששם הגדול ביותר. לאור זה יש להדריך את ילדיהם המתבגרים של הורים כאלה לעודד חוסן עצמי פנימי ולגבש דרכי פעולה ואסטרטגיות לעתיד, שיאפשרו להם להיות עצמאיים יותר, חזקים ומאמינים בעצמם, ולהתקדם בחיים למרות מגבלותיהם (ארסלאן, 2012).

קיים מתאם חיובי בין מסוגלות הורית לבין התנהגותם והתנהגות ילדיהם. מחקר של Glatz & Buchanan (2015) בדק שלושה סוגי תהליכים שקשורים לקשר בין מסוגלות ההורים לבין התנהגות הורית והתנהגות ילדים. מתוכם שני תהליכים עיקריים היו: אחד שמבוסס התנהגות הורית והשני היה מבוסס על התנהגות הילד. התהליכים נבדקו לפי דיווחי 401 הורים במשפחות לילדים ולמתבגרים – מתוכם 115 אבות ו-286 אימהות. ממצאי המחקר תומכים במסקנה שיש מעט מחקרים שבדקו תהליכים כיוונים בתחום המסוגלות ההורית. (2015). Buchanan & Glatz, טענו שאם הורים חושבים שהם יכולים להשפיע על ילדיהם באופן חיובי, אפשר לשער שישתמשו בדרכי פעולה מעודדות שיכולות להיות